

Katari:

Snaha o novú cirkev

Philip Coppens, editované

Vojny medzi národmi a vierami sú bežné. Niekedy sa tí pri moci obrátia proti menšinovej skupine vo vlastnom tábore - pod zámienkou viery. Albigeňská križiacka vojna má jedinečné postavenie v dejinách tým, že 10. marca 1208 pápež vyhlásil krížovú výpravu proti heréze, ktorá prebiehala vo vnútri samotnej katolíckej Európy. „Títo

heretici sú horší ako Saracéni!“ pápež vykrikol. Pohľad späť odhaľuje túto krížovú výpravu ako jednu z najkrvavejších kapitol Európskych dejín. V prenasledovaní obyčajného obyvateľstva po niekoľko desiatok rokov sa často vidí to, čo napokon umožnilo cestu Protestantizmu, lebo to bežného obyvateľa Európy prebudilo k pochopeniu, že niečo celkom nie je v poriadku u pápežskej stolice.

Dnes sa títo heretici všeobecne označujú ako Katari, ale historicky boli známi pod niekoľkými menami. Neustanovili sa z jedinej homogénnej skupiny. Ich pôvod sa spája s Bulharskom, odkiaľ pochádzali Bogomili, ktorí predstavujú jednu z vetiev.

Hlavnou skupinou však vždy boli Katari (odvodené od gréckeho slova, ktoré znamená „čisti“), týmto menom sa zvyčajne označujú heretici, ktorí žili v oblastiach dnešného južného Francúzska a severného Španielska; krížová výprava bola namierená proti nim.

Katarstvo sa dostalo do Južnej Európy v 11. storočí. V Orléanse sa vyskytlo už v roku 1022, kedy bolo trinásť perfektov - katarských kňazov - odsúdených k upáleniu na hranici. V tých dňoch bol Languedoc (teraz na juhu Francúzska) jedným z území Okciténie, ktorá bola nezávislou krajinou s vlastným jazykom a vysoko vyvinutou kultúrou. V Languedocu katarstvo podporovala miestna šľachta a stalo sa populárnou alternatívou popri katolíckej cirkvi. Šľachtici ako gróf z Toulouse - ktorý bol jedným z najvýznamnejších vládcov Okciténie - podporovali katarstvo, pričom on a niekoľko iných jej vládcov pozvali katarských perfektov, aby sa riadne zorganizovali, čím im ponúkli svoju podporu pri zorganizovaní paralelnej cirkvi popri rímsko-katolíckej.

Prvý katarský cirkevný snem sa konal medzi rokmi 1167 a 1176 vo Sv. Felix-de-Caraman, neďaleko Toulouse. Zúčastnili sa ho mnohí významní predstavitelia, predsedal mu Bogomil otec Nicetas z dualistickej cirkvi Konstantinopolisu, pričom mu pomáhali katarský biskup severného Francúzska, a vodca Katarov z Lombardie. Ako hlavná náplň sa riešilo ako rozdeliť južné Francúzska do biskupstiev, menovanie biskupov, a zaručenie riadnej starostlivosti o všetky obce

prostredníctvom pojazdných perfektov, ktorých úlohou je rozširovať katarské poslanstvo. Po Balkáne, Okcítánia sa považovala za najviac pripravenú na prijatie učenia.

Synoda súčasne podnietila vyhrotenie opozície cirkvi voči katarstvu, nakoľko sa ustanovila organizácia proti ktorej sa dalo bojovať. Znamenalo to, že „nepriateľ“ teraz mal meno a to umožnilo lepšie sústredenie snaženia proti nemu.

Už v roku 1178 francúzsky kráľ Ľudovít VII žiadal, aby sa použilo násilie proti novej cirkvi a v roku 1179 bolo katarstvo prehlásené nežiaducim. Začali sa podnikáť kroky na jeho potlačenie a v roku 1200 bol vikomt Roger Trencavel II z Beziers a Carcassonne exkomunikovaný, zatiaľ čo gróf z Foix a gróf z Toulouse naďalej podporovali katarstvo. V roku 1208, sa pápež Inocent III opakovane snažil zastaviť rozširovanie katarstva diplomatickými prostriedkami, ale v tom roku bol zavraždený jeho legát Peter de Castelnau a vrahom bol vraj služobník grófa z Toulouse. Táto udalosť poslúžila ako vhodná zámienka k tomu, aby sa pokročilo od diplomatických prostriedkov k vojenskému zásahu. Vyskytla sa aj mienka, že ku smrti de Castelnaua prišlo za účelom odsúhlasenia krížového ťaženia.

Odhaduje sa, že medzi 200 000 až jedným miliónom ľudí zahynulo v priebehu dvadsiatich rokov ťaženia, ktoré šlo do tuhého v Béziers v júli 1209. Po sformovaní pápežského vojska sa jednotky pešiakov dostavili do Béziers, kde nariadili obyvateľstvu aby vydali 222 ľudí o ktorých bolo podozrenie, že sú Katarmi. Keď sa to zamietlo, pápežove jednotky sa rozhodli zaútočiť. Jeden z križiakov sa opýtal ich vodcu, legáta Arnaud-Amauryho, ako rozoznať rozdiel medzi 222 heretikmi a tisíckami verných katolíkov, ktorí žili v meste. „Zabite ich všetkých,“ údajne znela opátova odpoveď. „Boh si rozpozna svojich!“ Počet mŕtvych v ten deň bol medzi sedem až dvadsať tisíc, tento vyšší počet bol udaný, keď Arnaud-Amaury večer nahlasoval výsledok pápežovi.

Po takom krviprelievaní veľmi neprekvapilo, že sa iné mestá (ako Narbonne a Carcassonne) nepostavili na odpor a južná šľachta čoskoro stratila svoje územia a moc v prospech francúzskeho kráľa a jeho spojencov. Vladári zo severu mali už dlho chuť na Languedoc; ich túžby sa konečne naplnili.

Križová výprava sa síce ukončila, no odstránení boli len tí, čo boli pri moci, zatiaľ čo podporovali rozširovanie katarstva. Ich územia boli skonfiškované. Ale čo ľudia? Je známy fakt, že čím viac je skupina prenasledovaná, o to silnejšie presvedčenie si vyvinú jej príslušníci, a o to viac pozornosti sa jej dostane. Takže na konci križovej výpravy proti albigéncom katarstvo nebolo v žiadnom prípade vyhubené.

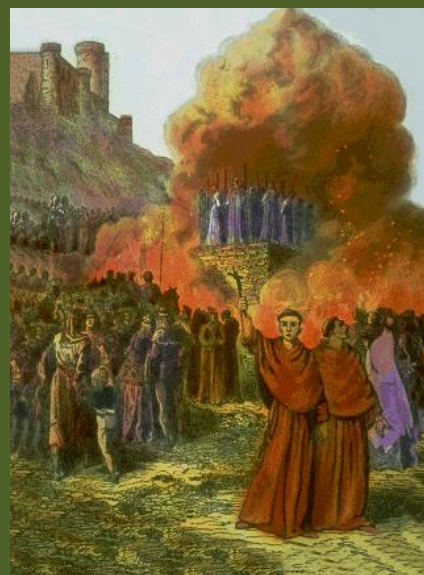
Za tým účelom sa ustanovila Inkvizícia v Toulouse v roku 1229. Jej úlohou bolo zaručiť okamžité potlačenie akýkoľvek známok znovuzrodenia katarstva hneď v zárodku, a súčasne zahájiť novú fázu ťaženia: mali sa vypátrať jednotlivci, predovšetkým všetci parféti, čo sa ešte ukrývali a rozširovali svoje učenie medzi obyvateľstvom.

Svätý Dominik,
zakladateľ Inkvizície

V roku 1233 sa začalo s upaľovaním kohokoľvek, kto sa vrátil ku katarstvu; dokonca sa vykopávali mŕtvoly za účelom ich upálenia. Skvelým príkladom v tomto smere je prípad Pierre de Fenouilleta, ktorý sa uchýlil k templárskemu veliteľstvu Mas Deu v oblasti Roussillon potom, čo ho obrali o majetok. Mnohí templárski rytieri pochádzali z katarských rodín, a rád sa snažil, pokiaľ to bolo možné, uchovať si neutralitu v priebehu krížového ťaženia. De Fenouilleta pochovali v Mas Deu okolo roku 1242, ale jeho smrť nebránila Inkvizícii v tom, aby ho exhumovali a opätovne súdili a odsúdili posmrtno, v roku 1262. S tým istým osudom sa stretol iný Katar, Pons III de Vernet, ktorý sa tiež uchýlil do Mas Deu. Dominikánski inkvizítori exhumovali a spálili aj jeho pozostatky. Je jasné, že lapanie mŕtvych je oveľa ľahšie, v porovnaní s tými čo sú nažive, nakoľko tí nažive dokážu utekať podstatne rýchlejšie.

Od roku 1233 sa pohon na Katarov už nekonal prostredníctvom ďalekosiahlych krížových výprav, ale v podobe prenasledovania jednotlivcov. To znamená, že akýchkoľvek Katarov, ktorých lapili, vypočúvali prostredníctvom násilia za účelom extrahovania informácií o teroristickej sieti ktorej boli členmi, kde mali svoje tajné skrýše, kto ich tajne financoval, kto im pomáhal, atď. Keď podrobili nepredstaviteľnej bolesti ich telá a vzhľadom na to, že Katari prisahali, že nebudú klamať, inkvizícia sa domnievala, že získa dôležité informácie o ich tajnej sieti. Ale René Weis, autor „Žltého kríža“ (The Yellow Cross), tvrdí, že „Katarské hnutie v Sabartès na konci trinásteho storočia bolo skrytou organizáciou, pričom Inkvizícia Geoffroya d’Ablis nikdy neprenikla do jej stredu, napriek tomu, že popravili väčšinu jej vodcov.“

Mnohí katarskí kňazi si boli vedomí smrteľných nebezpečenstiev, ktorým boli vystavení a začali sa uchýľovať do pevností Fenouillèdes a Montségur, zatiaľ čo inde sa podarilo podnieť povstania, ktoré vytlačili inkvizíciu z Albi, Narbonne a Toulouse. Gróf Raymond-Roger de Trencavel sa dokonca dal na vojenské ťaženie v roku 1240, ale bol porazený pri Carcassonne a musel sa uchýliť do vyhnanstva do Aragonu.

Cirkev cítila, že víťazstvo je na dosah a ostávalo sa len zbaviť tých Katarov, čo sa ešte skrývali v pevnostiach. Začalo sa s obliehaním hradu Montségur, na ktorom 300 vojakov a 200 perfektovali odolávalo armáde desať tisíc mužov. Medzi Katarmi Montséguru boli katarský biskup Bertrand Marty z Toulouse a katarský biskup z Razès, Raymond Aguilher, ktorí boli považovaní za vodcov „herézy“.

Po desiatich mesiacoch obliehania, v marci 1244, sa hrad vzdal. Napriek tomu, že by boli ušetrili ich životy ak by sa vzdali svojho presvedčenia, Katari si radšej zvolili byť upálenými, než by zapredali svoje poznanie, čím úprimne preukázali silu svojho

presvedčenia, a to je hlavným dôvodom prečo sa katarstvo dodnes silne prihovára obyvateľom južného Francúzska, ktorí vidia v katarstve stanovisko tých, čo stoja o demokratické princípy a morálne hodnoty.

Akokoľvek krásny je Montségur, „skutočnými“ katarskými strediskami boli o niečo miernejšie svahy, na ktorých teraz zanedbané dediny voľakedy prekvitali. Jednou takou dedinkou je Arques, neďaleko Rennes-le-Château, kde rozširoval učenie a kam sa uchýlil perfekť Pierre Authié.

Pád malého, osamoteného, ale idylického hradu Quéribus, v auguste 1255 sa často stotožňuje so zánikom katarstva, ale ani to nie je pravda. V nasledujúcich rokoch dokonca prišlo k čiastočnému oživeniu katarstva. Katarský perfekť Pierre Authié po ktorom sa veľmi pátralo sa dostavil udeliť konsolamentum (požehnanie pred smrťou) grófovi z Foix, Roger-Bernardovi III, v marci 1302 do sály Taraskonského hradu, i keď ho neskôr pochoval biskup z Carcassonne. Ukazuje to, koľko miestnej šľachty ostalo vernou katarskému presvedčeniu.

To, že katarstvo tajne prežívalo, je symbolizované udalosťami, ktoré sa odohrali v malej dedinke Montailou, pri Montségure, nakoľko sa to stalo témou priekopníckej knihy Emmanuela Le Roy Ladurie toho istého mena. Vie sa o každodennom pochode života 250 obyvateľov Montailou od roku 1294 do roku 1324, nakoľko boli jeho podrobnosti zachytené v záznamoch Jacquesa Fourniera, ktorý sa neskôr stal pápežom Benediktom XII. Bol to Fournier, vtedy miestny biskup, ktorý spustil Inkvizíciu z Pamiers proti dedinčanom, čo viedlo k zatknutiu celej dediny v roku 1308. Možno by sme mali byť vďační za to, že ich všetkých nevyvraždili...

Bol to tiež Fournier, ktorý lapil posledného katarského perfekta, aby ho upálili na hranici: Guillaumea Bélibaste, v roku 1321. Bélibasteho oblasťou boli územia medzi Rennes-le-Château – ktorého meno sa spája so záhadným kňazom z 19. storočia Bérengerom Saunièreom, ktorý je v strede záhady takzvaného Priorstva Sionu – a pobrežným mestom Perpignan.

Bélibaste bol synom bohatého farmára z Cubières. Stal sa pastierom a perfektom, bol žiakom perfektov Pierre and Jacquesa Authié, ktorí nejaký čas žili s Bélibastovou rodinou v Cubières. Ako sa slučka inkvizície uťahovala tesnejšie, Bélibaste sa vydal cez hranice do Katalánska, kde politické zriadenie neprenasledovalo Katarov a bol tam schopný vyrábať košíky a mykacie hrebene. Stal sa mentorom spoločenstvu miestnych Katarov. Ale Fournier mu nasadil pascu, a keď sa pokúsil vrátiť do svojej domoviny ho chytili, bol odsúdený, a upálili ho vo Villerouge-Termenès.

Vie sa, že v zajatí Bélibaste navrhol Arnaudovi Sicre, mužovi ktorý zinscenoval jeho ulapenie, že mu dá konsolamentum a potom by obaja spáchali samovraždu. [Samovražda bola povolenou formou úniku za účelom skrátenia utrpenia človeka, ktorý sa ocitol v beznádejnej situácii. Corascendea.]

Villerouge-Termenès, mesto v ktorom upálili Bélibasteho

Bélibasteho smrť signalizovala koniec oficiálnej katarskej cirkvi, ktorá rozkvitla v 11. storočí, zorganizovala sa v roku 1167, a bola potlačená v roku 1321. No napriek tomu, že bola oficiálne porazená vo Francúzsku, inde, napríklad v Bosne, katarstvo naďalej pretrvávalo až do 15. storočia, kedy jeho nasledovníci konvertovali na Islam. Vyskytujú sa však názory, že katarstvo vo Francúzsku možno zomrelo ako organizovaná cirkev v roku 1321, ale ako presvedčenie a filozofia ... žilo naďalej.

Napriek tomu, že to bola Inkvizícia a teda strana, ktorá ich prenasledovala, kto spísal životné príbehy perfektov Authié a Bélibaste, všeobecne panuje uzrozenie, že informácie, ktoré sú k dispozícii o ich životoch, sú pomerne pravdivé. [Pochopenie toho, čo tvorilo poznanie Katarov ostalo v najlepšom prípade záhadou a v najhoršom prípade prekrútenou hatlaninou - ako výsledok náboženskej propagandy, nie len na základe nepochopenia princípov. Pozn. Corascendea.]

O katarskom učení

Katarstvo sa rozširovalo z východu a má korene vo východných poznaniach. Jeho jadro tvorí odmietanie materiálneho sveta, ktorý sa považuje za pascu v ktorej sa uväzní Duša. Všetky materiálne veci sú v podstate nečisté, ak nie dokonca zlé, a preto sa ich netreba zbytočne pridržiavať. Z toho dôvodu Katari nestavali kostoly, väčšinou boli vegetariánmi, delili sa o majetok a o stravu. Síce je pravdou, že sa do ich učenia dostal Ježiš a biblia, hlavne evanjelium Jána, zatiaľ čo prehlasovali že Kristus nemal skutočné telo (ak bol Božím synom, tak ako mohol mať telo z mäsa, ktoré je nečisté?) a preto tiež nemohol skutočne zomrieť. Všetky tieto vysvetlenia treba chápať ako pomôcky, ktorými vyjasňovali kresťanom v čom spočíva rozdiel medzi katarským a katolíckym učením.

To, že sa Katari úprimne vzdali materiálneho bohatstva si získalo obdiv ľudí, ktorí boli zvyknutí na to, že boli svedkami skorumpovanosti katolíckych cirkevných predstaviteľov, ktorí boli natoľko materialistickí, ako sa dalo. Aj keď historici často poznamenali, že ani perfekti neboli natoľko perfektnými ako mohli byť, keď prišlo k pohlavnému styku a k plodeniu detí, zatiaľ čo sa podujali na celibát, no vcelku a jasne, Katari preukazovali oveľa vyššie morálne hodnoty, než sa videlo u katolíckej cirkvi.

Dnes sa katarstvo považuje predovšetkým za jednu z dualistických doktrín gnostických východných učení. Dualistická doktrína popisuje dve vzájomne súperiace sily, dobro proti zlu, ale je v tom oveľa viac. Náhľad do katarskej kozmografie pochádza od Authiého. Poukazuje na to, že významné historické doby boli zaznamenané a jestvovala snaha ich vysvetliť. Authié učil, že Satan sa votrel do Raja potom, čo čakal 1000 rokov pri jeho dverách. Katari v južnom Francúzsku, kde bola Mária Magdaléna jedným z obľúbených svätcov, ju použili vo svojej kozmografii na ilustráciu ženskosti v božskej dualite, v ktorú verili.

[Najmenej pochopeným bodom katarského učenia je reinkarnácia a to, či je pre tú ktorú Dušu potrebná, no pritom je to obsah, na ktorom katarstvo stojí. Objavili sa mnohé zobrazenia, ktoré symbolizujú snahu Duše dopracovať sa k vyšším hladinám poznania pomocou reinkarnácie. Katari, ktorí museli žiť v očakávaní, že ich kedykoľvek hodia do vaty, sa pochopiteľne zadúšali, že sa na Zem už nevrátia. No

keď bolo po bolesti, dali sa dosiahnuť nové víťazstvá, a súčasne jestvovala potreba, aby schopné Duše preberali na seba čoraz viac zodpovednosti, mnohé Duše sa vrátili. Dokonca sa ich návrat vyžadoval v najlepšom záujme všetkých. Preto, ak niektorí Katari reinkarovali, neboli to oni, kto nepochopil katarské učenie o reinkarnácii. Pozn. Corascendea, november 2011.]

Síce sa konsolamentum, ktoré zahrňuje proces kladenia rúk na druhého, dá objektívne pozorovať a ľahšie je ho popísať, ani len táto činnosť nebola ušetrená zveličovania a prekrúcania. Konsolamentum sa vykonávalo pri vysviacke perfektov, a pre umierajúcich, pre ktorých bolo formou požehnanie. Po ňom sa umierajúci často rozhodli neprijať už potravu, iba vodu. Endura nebola ničím iným, ako snahou uchovať si čistotu konsolamenta. Bolo to odmietanie potravy z túžby zomrieť „čistý“. [No vyhladovanie na smrť nebolo povinné. Je to lož, ak sa navrhuje, že Katari si sami ľahko ukončovali svoje životy, alebo že by nabádali druhých, aby si predčasne ukončili svoje životy. Marilo by to účel inkarnácie, ktorým je rast Duše práve prostredníctvom zdolávania úloh a trápenia života. Corascendea.]

Najdlhšia zaznamenaná endura trvala dvanásť týždňov, týkala sa ženy z Coustaussy, dediny oproti Rennes-le-Château. Konsolamentum sa mohlo udeliť tomu istému človeku viackrát, nielen raz, čím sa posilňoval posvätný charakter požehnanie niekým, kto sa rozhodol byť čistým. Keďže konsolamentum mohol udeliť len perfekt, a inkvizícia sa sústredila na prenasledovanie a lapanie perfektov, stále menej bolo kňazov, ktorí ho mohli udeliť. Preto často dochádzalo k tomu, že si aj tí ľudia, čo mali šancu prežiť svoju nemoc, radšej zvolili smrť. Koniec koncov, večný život bol dôležitejší, ako by bolo pridržiavanie sa viac ako treba, očistca na Zemi.

Poklad Katarov

Stáročia po zániku Katarov sa vždy našli tí, čo dúfali, že sa im podarí objaviť stratený poklad Katarov – a Templárov – o ktorom mnohí verili, že obsahuje aj samotný Svätý Grál. Esklarmonda z Montséguru by ho bola skryla dakde pri Montségure, tesne predtým, než zahynula na skaliskách, ktosi navrhol.

Všeobecne panuje mienka, že poklad Katarov obsahuje svätú knihu, katarské písomnosti o Bohu. To, že by sa Katari boli postarali o prechovávanie materiálneho pokladu, sa nepredpokladá. Hneď na začiatok, bol by býval veľmi ťažký a v ich očiach, nie dôležitý: Katarstvu bolo všetko na materiálnej hladine opovrhnutia hodné; peniaze a bohatstvo boli hlavnými svetskými a satanovými nástrojmi, ktorými sa vyvoláva na povrch to najhoršie, čo je v ľudoch.

Autori ako Walter Birks a R.A. Gilbert, ale aj Elizabeth van Buren, preto navrhli, že Katari strážili akýsi rukopis, poznanie – duchovný poklad.

Tento rukopis sa často označuje ako „Kniha lásky“ ktorá má spojenie s evanjeliom Jána, pričom obsahuje „vznešené učenia, skvelé odhalenia, najtajnejšie slová, ktoré zveril náš pán Ježiš Kristus svojmu milovanému nasledovníkovi Jánovi [Jánovi Evanjelistovi]. Ich sila by bola taká, že všetka nenávisť, všetok hnev a žiarlivosť by vyprchali z ľudských srdc. Božia láska, ako nová záplava, by naplnila všetky Duše

a za tým by sa už nikdy kvapka krvi na Zemi nepreliala. Vie sa, že knihy boli veľmi dôležité pre Katarov, a niektoré z nich, ako „Hviezda“ (Stella), ktorej autormi boli Katari z Desenzana, popisujú vojny medzi Bohom a Luciferom – čo vyjadrovalo dualitu učenia. Svätý Dominik, zakladateľ inkvizície, je často zobrazovaný zatiaľ čo dozerá na to, ako sú knihy Katarov hádzané do ohňa. Len málo katarských kníh prežilo jeho „intervenciu“.

Katari 20. storočia

Otto Rahn bol nemecký akademik. Jeho knihy podstatne podporili záujem o Montségur a katarstvo, v 1930tych rokoch až do súčasnosti. Grófkva Pujol-Muratová bola jedným z patrónov Otto Rahna. Považovala sa za potomkyňu Esclarmondy z Foix.

[Rahn bol citlivým mužom. Jeho príbeh je nevyhnutne spojený s Treťou Ríšou a so snahou dokázať árijskú dokonalosť. Je možné, že mal v sebe kvapku židovskej krvi a zomrel za okolností, ktoré sa považujú za tajuplné, tak, že zamrzol v snehu. Rahn bol Katarom. Do dnešného dňa Katari ostávajú vari najnepochopenejšou skupinou v histórii. Popisy ich činov a motivácie sú takmer vždy pomýlené. Z katarského hľadiska sa ľahko dá predstaviť, že záujem, ktorý jeho milované katarstvo vyvolalo v niektorých kruhoch, nebol takého druhu, s akým by Rahn bol mohol po čase súhlasiť, alebo ktorého by chcel ostať súčasťou. Katari rešpektujú symbolizmus. Mladý muž v duševnom rozkole v dôsledku okolností, ktoré nebol schopný riešiť, stojac pred horou na začiatku snehovej búrky, mohol zašeptať slová: „Ak chceš aby som pokračoval, tak ma vezmeš na druhú stranu.“ Boh by bol videl, že mužova bolesť je naplnená a prijal ho. Všimnite si Rahnovu zjavnú auru na fotografii. Corascendea.]

Deodat Roche, ktorý sa narodil ešte pred Rahnom, bol druhým Katarom, ktorý sa postaral o to, aby pochodeň nevyhasla. Vie sa o ňom, že rád chodieval sám na prechádzky skoro ráno ku kopcu poblíž Arques, kam ho jeho otec vzal, keď bol dieťaťom. Stojí tam socha Panny Márie, a hoci by sa to zdalo veľmi katolícke, vie sa o Kataroch zo 14. storočia, že zvykli putovať k neďalekému Notre-Dame-de-Marceille, kde bola vystavená čierna Madona. Na obrázku ho vidno s jeho priateľkou, profesorkou sociológie René Nelli z Univerzity z Toulouse, ktorá prednášala na tému Katarov po celom Francúzsku.

Mesto Arques v ktorom žil, malo silné spojenie s perfektom Authié. Roche raz niekde našiel podobizeň Authiého a sám, ako aj druhí, ktorí ju videli, si všimli, ako sa obaja muži mimoriadne jeden na druhého podobali. Roche bol nielen starostom mesta Arques; ale mal aj významné postavenie vo francúzskom právnom systéme. Bol veľmi súkromným človekom. Ak nás fotografia nemýli, aj jeho prítomnosť vyžarovala vnútorné svetlo.

Text editovala Corascendea, Katarská Parféta. Kde boli pridané časti je udané, že je ich autorkou. Vďaka Philipovi Coppensovi, ktorého pôvodný článok je k nazretiu tu: <http://www.philipcoppens.com/catharism.html>

Článok bol publikovaný v New Dawn, Zväzok 10, číslo 10 (september - október 2008).

www.dhaxem.com

Testament Katarov

http://www.dhaxem.com/documents/testament_katarov.pdf